

U 13/2026 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ympäristöarviointien nopeuttamisesta

96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 10 päivänä joulukuuta 2025 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ympäristöarviointien nopeuttamisesta, komission tiedonanto kestävän kilpailukyvyyn yksinkertaistaminen ja ehdotuksista laadittu muistio.

Helsingissä 12.2.2026

Ympäristö- ja ilmastoministeri Sari Multala

Asiantuntija Pinja Laitinen

**EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI
YMPÄRISTÖARVIOINTIEN NOPEUTTAMISESTA****1 Tausta**

Yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi komissio antoi 10.12.2025 ns. ympäristö-omnibus-paketin, joka sisältää seuraavat kuusi lainsäädäntöehdotusta ja tiedonannon (Omnibus VIII -ehdotukset):

– ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi joidenkin vaatimusten yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan keventämiseksi akkuja ja paristoja ja jäteakkuja ja -jäteparistoja koskevassa asetuksessa ja päästöportaaliasetuksessa (COM(2025) 981 final);

– ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi valtuutetun edustajan nimeämistä koskevien sääntöjen soveltamisen keskeyttämisestä paristojen ja käytöstä poistettujen paristojen sekä pakkaus- ja pakkausjätteiden laajennetussa tuottajavastuussa (COM(2025) 982 final);

– ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi valtuutetun edustajan nimeämistä koskevien sääntöjen soveltamisen keskeyttämisestä jätteen, sähkö- ja elektroniikkalaiteromun ja kertakäyttöisen muovijätteen laajennetussa tuottajavastuussa (COM(2025) 983 final);

– ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ympäristöarviointien nopeuttamisesta (COM(2025) 984 final);

– ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tiettyjen vaatimusten yksinkertaistamiseksi paikkatietoinfrastruktuurin perustamista koskevassa INSPIRE-direktiivissä (COM(2025) 985 final);

– ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi joidenkin vaatimusten yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan keventämiseksi jätepuitedirektiivissä, teollisuuspäästö-direktiivissä ja sen muutosdirektiivissä sekä keskisuuria polttolaitoksia koskevaa direktiivissä (COM(2025) 986 final) ja

– komission tiedonanto kestävän kilpailukyvyyn yksinkertaistaminen (COM(2025) 980 final).

Tässä U-kirjelmässä käsitellään Omnibus VIII-ehdotuksesta ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ympäristöarviointien nopeuttamisesta (COM(2025) 984 final) sekä tiedotetaan eduskuntaa pakettiin sisältyvästä komission tiedonannosta kestävän kilpailukyvyyn yksinkertaistaminen (COM(2025) 980 final). Omnibus VIII-ehdotuksen muista ehdotuksista on laadittu erillinen U-kirjelämä.

Ympäristöarviointeja koskevan asetusehdotuksen taustalla on komission suorittama arviointi, niin kutsuttu stressitestausta. Asetusehdotus on annettu ympäristöarviointien nopeuttamiseksi koko Euroopan unionissa, sillä ympäristöarvioinnit ovat suunnittelun ja lupamenettelyn ytimessä. Komissio perustelee ehdotusta sillä, että EU:n toimilla on kiireellisesti nopeutettava

suunnittelu- ja lupamenettelyjä, johtuen geopoliittisista ja kilpailukykyyn liittyvistä kiireellisistä haasteista ja akuutista kolmoisplanetaarisesta kriisistä.

2 Ehdotuksen tavoite

Komissio pyrkii Omnibus VIII -lainsäädäntöpaketillaan helpottamaan olemassa olevan ympäristölainsäädännön toimeenpanoa ja ympäristötavoitteiden saavuttamista. Ehdotetuilla toimenpiteillä pyritään myös tukemaan EU:n sisämarkkinoita ja kilpailukykyä.

Ympäristöarviointien nopeuttamista koskevan asetusehdotuksen tavoite on yksinkertaistaa ja johdonmukaistaa ympäristöarviointeja ja tuoda oikeusvarmuutta, jotta ympäristöarvioinnit olisivat nopeampia ja parempia. Komission mukaan strategisten alojen osalta ehdotuksessa säädetään ympäristöarviointia koskevasta nopeutetusta ja virtaviivaisemmasta järjestelmästä. Lähtökohtaisesti ehdotuksella ei muutettaisi soveltamisalaan kuuluvien direktiivien ympäristöarviointien kriteerejä tai edellytyksiä, eikä ehdotettu arviointien yhdistäminen saisi vaikuttaa arviointien sisältöön eikä laatuun.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

3.1 Komission ehdotus asetukseksi ympäristöarviointien nopeuttamisesta

Komission ehdotuksella annettaisiin uusi asetus ympäristöarviointien nopeuttamiseksi. Asetusehdotusta sovellettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/92/EU tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista (jäljempänä YVA-direktiivi), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (2001/42/EY, jäljempänä SOVA-direktiivi), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin yhteisön vesipolitiikan puitteista (2000/60/EY, jäljempänä vesipuitedirektiivi), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin luonnonvaraisten lintujen suojelusta (2009/147/EY, jäljempänä lintudirektiivi) ja neuvoston direktiivin luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (92/43/EY, jäljempänä luontodirektiivi) mukaisiin ympäristöarviointeihin ja niiden tarpeen määrittämiseen (jäljempänä seulonta). Ehdotukseen kuuluu liite (COM(2025) 984 Annex), jossa säädettaisiin ns. työkalupakista strategisille sektoreille ja kategorioille. Ehdotuksella annettaisiin seuraavia uusia säännöksiä:

Määritelmät (2 art.)

Ehdotuksessa esitetään, että asetukseen sovellettaisiin lähtökohtaisesti YVA- ja SOVA-direktiivien määritelmiä. Lisäksi asetuksessa määriteltäisiin perusteltu päätelmä, raja (scoping) ja seulonta (screening). Perustellulla päätelmällä tarkoitettaisiin toimivaltaisen viranomaisen lausuntoa tai päätöstä, jolla se saattaa päätökseen hankkeen ympäristövaikutusten tarkastelun. Raja tarkoittaisi toimivaltaisen viranomaisen menettelyä, jossa se määrittää ympäristöarviointiraportissa esitettävän ympäristötiedon rajauksen ja yksityiskohtaisuuden tason. Seulonnalla tarkoitettaisiin menettelyä, jossa toimivaltainen viranomainen määrittäisi suunnitelman, ohjelman tai hankkeen ympäristöarvioinnin tarpeen, joka johtuisi sen todennäköisistä merkittävistä vaikutuksista ympäristöön.

Keskitetty asiointipiste (3 art.)

Asetuksessa velvoitettaisiin, että jäsenvaltioiden olisi perustettava tai nimettävä ympäristöarviointeja varten ympäristöalan keskitetty asiointipiste asiaankuuluvalla

hallintotasolla edistämään ja koordinoimaan ympäristöarviointeja. Asiointipisteitä voitaisiin ehdotuksen perusteella nimetä tai perustaa useita.

Ympäristöarviointien sujuvoittaminen (4 art.)

Asetuksessa velvoitettaisiin yhteensovittamaan tai yhdistämään kahdesta tai useammasta asetuksen soveltamisalaan kuuluvan direktiivin velvoitteista seuraavat suunnitelmia, ohjelmia ja hankkeita koskevat ympäristöarvioinnit. Lisäksi kun kyse olisi SOVA- ja YVA-direktiivien alaisesta yhteensovitetusta menettelystä, tulisi menettelyjen hallinnolliset vaiheet liittää yhteen. Asetuksessa myös velvoitettaisiin luomaan tarkoituksenmukaiset koordinointi- ja yhteistyömekanismit kaikkien ympäristöarviointeihin tai niiden seurantoihin osallistuvien viranomaisten kesken. Jos velvoite suunnitelmien, ohjelmien tai hankkeiden ympäristöarvioinnille syntyisi samanaikaisesti, olisi näistä annettava yksi ympäristövaikutusten arvioinnin laajuutta ja tarkkuutta koskeva lausunto. Viranomaisten olisi kuultava yleisöä, jota asia koskee samaan aikaan, kun ne kuulevat YVA- tai SOVA-direktiivin mukaisia viranomaisia, joita asia koskee. Toiminnanharjoittaja saisi ympäristöarviointiraportin laatimisessa ehdotuksen mukaan käyttää korkeintaan viisi vuotta vanhoja tietoja.

Hankkeiden muutokset (5 art.)

Hankkeiden muutosten ja laajennusten ympäristöarviointia voitaisiin edellyttää vain, mikäli niihin liittyisi sellaisia suuria rakentamistöitä, joiden ympäristövaikutukset olisivat vastaavia tai suurempia kuin alkuperäisen hankkeen aiheuttamat riskit. Tällaisiin hankkeisiin olisi sovellettava YVA-direktiivin 7 artiklaa, mikäli muutos tai laajennus aiheuttaisi todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia toisessa jäsenvaltiossa tai toinen jäsenvaltio pyytää soveltamista.

Preklusio (6 art.)

Asetuksessa annettaisiin jäsenvaltioille mahdollisuus tietyin reunaehdoin estää asetuksessa tarkoitettuihin ympäristöarviointeihin liittyvien oikeudenkäyntien yhteydessä sellaisten argumenttien esittämisen tuomioistuimessa, joita ei olisi esitetty hallintomenettelyn aikana.

Määräajat (7 art.)

Ehdotuksessa esitetään määräaikoja YVA-direktiivin ja SOVA-direktiivin mukaisten menettelyjen eri vaiheille. Määräajat koskisivat myös tilanteita, joissa YVA-direktiivin tai SOVA-direktiivin mukainen yhteensovitetu tai yhdistetty menettely liitetään yhteen luonto- ja lintudirektiivin sekä vesipuitedirektiivin mukaisiin arviointeihin.

Suojellut lajit (8 art.)

Ehdotuksessa lintudirektiivin nojalla suojeltujen lintujen tai luontodirektiivin nojalla suojeltujen muiden lajien satunnaista tappamista tai häiritsemistä ei pidettäisi tahallisen lintudirektiivin 5 artiklan ja luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan tarkoittamassa merkityksessä suunnitelmien ja hankkeiden toteuttamisen, käytön ja käytöstä poistamisen yhteydessä, jos suunnitelmassa tai hankkeessa olisi toteutettu lieventävät toimenpiteet tappamisen ja häiritsemisen estämiseksi.

Ehdotuksessa toimivaltaisen viranomaisen olisi arvioidessaan lieventäviä toimenpiteitä otettava huomioon, että merkittävät haitalliset vaikutukset kyseisen lajin populaatioon vältetään, huolimatta mahdollisista kielteisistä vaikutuksista kyseisen lajin yksittäisiin yksilöihin.

Valtioiden rajat ylittävä ympäristöarviointi (9 art.)

Jäsenvaltioiden viranomaisten olisi tehtävä kaikki tarvittavat toimenpiteet yhteistyön varmistamiseksi ja pyrittävä luomaan yhteyspiste suunnitelman, ohjelman tai hankkeen ympäristövaikutusten arvioimiseksi, jos suunnitelmalta, ohjelmalta tai hankkeelta edellytetään päätöksentekoa kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa. Komissio voisi pyynnöstä toimia fasilitaattorina toimivaltaisen viranomaisten yhteistyön tukemiseksi.

Saavutettavuus verkossa (10 art.)

Ehdotus velvoittaisi ympäristöarviointeihin ja seulontamenettelyihin liittyvän asioinnin sähköistämiseen sekä suunnitelmia, ohjelmia tai hankkeita koskevien eräiden tietojen saavutettavuuteen verkossa keskitetysti. Lisäksi ympäristöarvioinneista ja seulontamenettelyistä, niihin liittyvistä päätöksistä ja seurannasta saatavat raportit ja tieto olisi asetettava saataville keskitettyyn verkkoportaaliin, joka perustuu paikkatietojärjestelmään. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että ympäristöarviointi- ja seulontamenettelyt ovat digitalisoituja ja mahdollistavat viranomaisten hallussa olevien tietojen ja asiakirjojen uudelleenkäytön kansallisella tasolla sekä näiden tietojen vaihdon jäsenvaltioiden, hankkeen toteuttajien ja yleisön välillä saumattomasti. Menettelyjen olisi tarvittaessa oltava yhteensopivia eurooppalaisten digitaalisten identiteettilompakoiden ja eurooppalaisten yrityslompakoiden kanssa. Jäsenvaltioiden olisi myös toteutettava tarvittavat toimenpiteet parantaakseen ympäristöarviointi- ja seulontamenettelyjensä tehokkuutta ja vaikuttavuutta, myös käyttämällä automaattisia järjestelmiä.

Hallinnolliset kustannukset (11 art.)

Suosituksen (EU) 2025/1099 mukaisia pieniä midcap-yrityksiä tai suosituksen 361/2003/EY mukaisia pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevista hallinnollisista maksuista ja ympäristöarviointeihin liittyvistä maksuista olisi pyrittävä luopumaan.

Voimavarat (12 art.)

Yhteyspisteen sekä seulontojen ja ympäristöarviointien eri vaiheista vastaavien viranomaisten henkilöstön riittävyys ja pätevyys olisi varmistettava, mukaan lukien taloudelliset, tekniset ja teknologiset resurssit.

Euroopan talouskomission yleissopimusten soveltuvuus (13 art.)

Yleisön tiedonsaanti- osallistumis- ja muutoksenhakuoikeudet turvattaisiin Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission Århusin sopimuksen (122/2004), Espoon sopimuksen (67/1997) ja sen alaisen SOVA-pöytäkirjan (69/2010) mukaisesti.

Strategisten sektorien ja kategorioiden työkalupakki (14 art. ja liite)

Ehdotuksessa artiklalla ja erillisellä liitteellä nopeutettaisiin strategisten sektorien ja kategorioiden hankkeita, jotka unionin alakohtaisessa lainsäädännössä on määritelty strategisiksi, kuten on ehdotuksen johdanto-osan mukaan tehty esimerkiksi kriittisten raaka-aineiden (asetus (EU) 2024/1252), nettonollapäästöistä teollisuutta (asetus (EU) 2024/1735), puolijohteita (asetus (EU) 2023/1781) sekä meri- ja sisävesisatamia, lentokenttiä ja rautateitä, jotka ovat osa Euroopan laajuista liikenneverkkoa (asetus (EU) 2024/1679) koskevilla EU-säädöksissä. Edellytyksenä olisi, että kyseiset hankkeet edistävät resilienssiä ja hiilestä irtautumista tai resurssitehokkuutta. Ehdotuksen mukaan liitteessä

mainittuja nopeuttamiskeinoja voitaisiin soveltaa myös tulevassa EU-lainsäädännössä strategisiksi sektoreiksi tai kategorioiksi määriteltäviin hankkeisiin viittaamalla kyseisissä säädöksissä asetusehdotukseen.

Nopeuttamiskeinoja olisivat ehdotuksen liitteen mukaan:

1. Erittäin tärkeän yleisen edun status. Vesipuitedirektiivin sekä luonto- ja lintudirektiivin poikkeusmenettelyjen näkökulmasta tietyt hankkeet olisivat erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia ja niiden katsottaisiin palvelevan kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden etuja. Jäsenvaltiot voisivat asianmukaisesti perustelluissa ja erityisissä olosuhteissa rajoittaa tämän kohdan soveltamista tiettyihin alueisiinsa, tiettyihin teknologioihin tai tiettyjä teknisiä ominaisuuksia sisältäviin hankkeisiin.

2. Hiljainen hyväksyntä. Tiedot hallinnolliset toimenpiteet katsottaisiin hyväksytyiksi, jos niitä koskevat määräajat ylittyisivät ilman viranomaisen vastausta. Hiljaista hyväksyntää ei sovellettaisi, jos hankkeeseen sovellettaisiin vesipuite-, lintu-, luonto- tai YVA-direktiivin mukaista ympäristöarviointia. Hiljainen hyväksyntä ei koskisi asian lopullista päätöstä eikä tilanteita, joissa jäsenvaltion kansallisessa oikeusjärjestelmässä ei ole hallinnollisen hiljaisen hyväksynnän periaatetta.

3. Riitojen ratkaiseminen. Hankkeita koskevat tuomioistuin- ja muut riitamenettelyt käsiteltäisiin nopeutetusti, jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään nopeutetusta menettelystä ja, jos yksilöiden ja paikallisyhteisöjen tavallisia puolustautumisoikeuksia kunnioitetaan.

Voimaantulo ja soveltaminen (16 art.)

Ehdotettu asetus tulisi pääosin voimaan 20. päivänä sen julkaisusta EU:n virallisessa lehdessä. Asiointipisteen perustamista koskeva säännös (3(1) artikla) ja digitalista saavutettavuutta koskevat säännökset 10 artiklan 1 ja 2 kohdissa tulisivat voimaan kuusi kuukautta asetuksen voimaantulon jälkeen. Ehdotuksen 10(3) artiklan mukainen paikkatietojärjestelmää koskeva säännös tulisi voimaan 12 kuukautta asetuksen voimaantulosta. Tiedon jakamista koskeva säännös (10(4) artikla) tulisi voimaan 24 kuukautta asetuksen voimaantulosta.

Komissiolle ehdotettu toimivallan siirto

Asetuksen 14 artiklassa komissiolle ehdotetaan toimivaltuuksia hyväksyä täytäntöönpanosäädös, jossa määriteltäisiin strategiset hankkeet kohtuuhintaisten tai sosiaalisten asuinrakennusten rakentamiseksi ja kunnostamiseksi. Valtioneuvosto korostaa asumispolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa, jonka mukaan asuntopolitiikka kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan. Unionissa on vakiintuneesti katsottu, että asuntopolitiikka, mukaan lukien maankäyttö ja kaavoitus, kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan. Täytäntöönpanosäädöstä koskeva ehdotus ei ole tältä osin tarkkarajainen ja valtioneuvosto katsoo, että ehdotusta on tarpeen arvioida tarkemmin jatkovalmistelun edetessä.

3.2 Komission tiedonanto kestävän kilpailukyyn yksinkertaistaminen

Tiedonannossaan kestävän kilpailukyyn yksinkertaistaminen komissio esittelee Omnibus VIII-ehdotuksen pääasiallisen sisällön ja kertoo EU:n ympäristöalaa koskevista tulevista sujuvoittamistoimista. Tiedonanto ei ole säädösehdotus eikä oikeudellisesti sitova. Komissio korostaa, että Omnibus VIII-paketti on vasta alku ja komissio jatkaa yksinkertaistamistyötä eri

tavoin. Komissio tulee arvioimaan (*stressitest*) koko EU-lainsäädännön vuosien 2024–2029 aikana. EU:n ympäristölainsäädännön arviointi eli ns. stressitestien suorittaminen oli annettu ympäristökomissaarille tehtäväksi jo nykyisen komission kauden alkaessa. Esillä olevalla tiedonannolla tulevassa arvioinnissa huomioitavia näkökulmia on täsmennetty.

Komission tiedonanto keskittyy EU:n ympäristölainsäädännön ja lupamenettelyjen yksinkertaistamiseen, hallinnollisen taakan vähentämiseen sekä investointien nopeuttamiseen vihreän siirtymän tueksi. Tiedonanto esittää konkreettisia toimia, kuten lupamenettelyjen sujuvoittamista, digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa ja raportointivaatimusten keventämistä. Tavoitteena on parantaa EU:n kilpailukykyä ja varmistaa, että ympäristönsuojelun taso säilyy korkeana samalla kun sääntelyä tehdään selkeämmäksi ja tehokkaammaksi.

Komission tiedonannossa mainitaan tulevina yksinkertaistamissuunnitelmina myös seuraavat toimet: REACH-asetuksen uudistus, tuleva kiertotaloussäädös, tietyt jätteiden siirtoasetuksen nojalla annettavat delegoidut säädökset ja meristrategiapuitedirektiivin tarkistaminen. Vesipuitedirektiivin keventämistä ja sujuvoittamista sisältyy jo osana vesidirektiivien muuttamista koskevan direktiivin syyskuussa 2025 saavutettuun poliittiseen sopuun. Tähän kuuluvat joustot, kuten raportointivelvoitteiden keventäminen sekä uusien poikkeusten käyttöönotto (tilapäinen heikentyminen ja epäpuhtauksien siirtäminen muualle). Vuoden 2026 ensimmäisellä vuosineljänneksellä komissio valmistelee ohjeet, joissa selvennetään erityisesti luvitukseen liittyviä kysymyksiä. Komissio viittaa myös siihen, että komission tiedoksiannossa ResourceEU Action Plan (COM(2025) 945 final) esitetään toimia, joilla vähennetään riippuvuutta kriittisten materiaalien tuonnista. Tässä yhteydessä komissio on todennut, että se tarkastelee uudelleen ja tarkistaa vesipolitiikan puitedirektiiviä vuoteen 2026 mennessä edistääkseen kiertotaloutta ja kriittisten raaka-aineiden saatavuutta EU:ssa sekä suojelemaan ympäristöä ja ihmisten terveyttä.

Lisäksi komissio nostaa tiedonannossaan esiin muita toimia liittyen mm. vesiresilienssistrategiaan ja jätepuitedirektiiviin, nitraattidirektiivin arviointiin, komission ohjeistukseen pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen osalta sekä kertakäyttömuovidirektiivin (SUP) arviointiin.

Ennallistamisasetuksen osalta komissio jatkaa tarvittavien toimien tarkastelua, mutta katsoo toimien todennäköisesti liittyvän pääasiassa asetuksen perusteella annettavan alemman asteen lainsäädäntöön sekä tulkintaohjeisiin. Komissio myös tehostaa jäsenmaille tarjoamaansa tukea sekä pyrkii muun muassa edistämään investointeja ennallistamiseen ja minimoimaan raportoinnista aiheutuvan taakan.

Luonto- ja lintudirektiiveille aiotaan tehdä stressitesti, jossa tarkastellaan direktiivejä suhteessa ilmastonmuutokseen, ruokaturvaan, kilpailukykyyn, resilienssiin, kehittyvään oikeuskäytäntöön, oikeusvarmuuteen sekä muihin kehityskuluihin. Myös näiden direktiivien osalta esitetään tulkintaohjeiden laatimista toimeenpanon tueksi, myös petoeläimiin liittyen.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteisiin

Oikeusperusta

Ehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 192 artiklan 1 kohta (ympäristö). Oikeusperustan mukaan neuvosto ja Euroopan parlamentti käsittelevät ehdotuksen tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Neuvosto tekee päätöksensä määräenemmistöllä.

Valtioneuvosto pitää komission ehdottamaa oikeusperustaa lähtökohtaisesti asianmukaisena.

Toissijaisuusperiaate

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 5 artiklan 3 kohdan mukainen toissijaisuusperiaate soveltuu vain unionin ja jäsenvaltioiden jaetun toimivallan alalla. Ehdotus koskee tällaista alaa (ympäristö). Ehdotuksessa perustellaan unionin taseoisia toimia sillä, ettei ehdotuksen tavoitteita voida riittävässä määrin saavuttaa jäsenvaltioiden toimilla. Komission mukaan voimassa oleva lainsäädäntö asettaa jo vähimmäisvaatimukset suunnitelmien ja hankkeiden ympäristöarvioinnille koko EU:ssa ja pyrkii kansainvälisten sopimusten noudattamiseen. Komission mukaan nyt kyseessä oleva ehdotus harmonisoi ympäristöarviointien periaatteita entisestään ja pyrkii sujuvoittamaan menettelyitä entisestään. Komission mukaan EU:n toimilla saavutetaan paremmin ne ehdotuksen tavoitteet, jotka ovat koko EU:lle tärkeitä ja rajat ylittäviä.

Valtioneuvosto katsoo komission perusteluita asianmukaisina ja pitää ehdotusta toissijaisuusperiaatteen mukaisena.

Suhteellisuusperiaate

Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti unionin toiminnan sisältö ja muoto eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen perussopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi (SEU 5(4) artikla). Komission mukaan asetusehdotuksen toimenpide-ehdotukset eivät ylitä sitä, mikä on tarpeen ympäristöarvioinnin sujuvoittamiseksi ja nopeuttamiseksi osana lupamenettelyä. Lisäksi komission mukaan, kun otetaan huomioon ympäristöarviointien rajat ylittävä luonne useimmilla strategisilla aloilla, ehdotetut toimenpiteet ovat oikeassa suhteessa tavoiteltuihin päämääriin nähden.

Valtioneuvosto toteaa, että ehdotuksella kavennetaan joltain osin jäsenvaltioiden kansallista harkintavaltaa suhteessa nykyisiin ympäristöarviointeja koskeviin direktiiveihin. Unionin tasolla tulisi välttää tarpeettoman pitkälle menevää yksityiskohtaista sääntelyä. Lisäksi strategisia sektoreita ja kategorioita koskevat säännökset (14 artikla) ovat soveltamisalaltaan mahdollisesti hyvinkin laajoja, sillä ne soveltuisivat jo annettuun sekä tulevaan EU:n lainsäädäntöön silloin, kun lainsäädäntö koskee strategista sektoria tai kategorialla ja artiklassa nimetyt muut ehdot täyttyvät.

Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan ehdotuksen voidaan kuitenkin katsoa pääsääntöisesti täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Asetusehdotuksen 7 artiklan (määräajat), 8 artiklan (suojellut lajit), 11 artiklan (hallinnolliset maksut), sekä 14 artiklan ja liitteen (strategisia sektoreita ja kategorioita koskeva työkalupakki) tarkoituksenmukaisuus ehdotuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta ei ole täysin selvää ja niitä on tarpeen tarkastella vielä jatkokäsittelyn kuluessa tarkemmin. Lisäksi tämä koskee ehdotusta myös mahdollisesti kaavoitukseen vaikuttavilta osin.

Säädösinstrumentin valinta

Komissio ehdottaa, että ympäristöarviointien nopeuttamisesta säädettäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella. Komissio pitää asetusta sopivimpana säädösinstrumentina, jotta uusia säännöksiä sovelletaan yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi asetuksella voidaan asettaa vaatimuksia, jotka koskevat suoraan kansallisia viranomaisia ja asianomaisia sidosryhmiä. Näin voidaan varmistaa, että vaatimukset

pannaan täytäntöön oikea-aikaisesti ja yhdenmukaisesti, mikä komission mukaan lisää oikeusvarmuutta.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota, että oikeusperustaksi ehdotetussa SEUT 192(1) artiklassa ei erikseen määritellä oikeusperustan nojalla käytettävää säädösinstrumenttia. Näin ollen sen nojalla voidaan antaa niin asetuksia kuin direktiivejä.

Alustavan arvion mukaan asetusehdotuksen säännökset vaikuttavat osin olevan päällekkäisiä tai ristiriitaisia suhteessa joihinkin soveltamisalaan kuuluvien direktiivien säännöksiin. Päällekkäinen sääntely koskisi esimerkiksi yhteensovittamisvelvoitteita, sillä eri ympäristöarviointimenettelyjen yhteensovittamisesta ja/tai yhteisten menettelyjen käyttämisestä säädetään jo direktiivitasolla (YVA-direktiivi, SOVA-direktiivi). Ristiriitaisuus seuraisi esimerkiksi siitä, että asetusehdotuksen 2(2) artiklassa määriteltäisiin direktiiveissä käytettyjä termejä alustavan arvion mukaan ainakin osin joidenkin direktiivien säännöksistä poikkeavasti. Huolimatta muutoksista direktiivien soveltamisalaan kuuluviin menettelyihin, ei komissio ehdota muutoksia direktiiveihin. Näin ollen ehdotus vaikuttaa ristiriitaiselta voimaan jäävän EU-lainsäädännön kanssa. Lisäksi eri ympäristöarviointeja koskevat direktiivit on pantu täytäntöön jäsenvaltioissa kansallisin ratkaisuin. Komission antama asetusehdotus sääntelisi näitä samoja menettelyjä. Tämän seurauksena sääntelykokonaisuudesta muodostuu jokseenkin epäselvä. Asetusehdotus myös kaventaisi kansallista liikkumavaraa tilanteessa, jossa ympäristöarviointien osalta on jo olemassa erilaisia kansallisia menettelyratkaisuja. Näin ollen valittu säädösinstrumentti ei näiltä osin tue ymmärrettävää ja hallittavaa säädöskokonaisuutta ympäristöarviointeja koskien.

Valtioneuvosto katsoo, ettei komission valitsema säädösinstrumentti ole tavoitteen kannalta tarkoituksenmukaisin. Esitetty lainsäädäntöinstrumentti ei kuitenkaan valtioneuvoston arvion mukaan ole ilmeisen soveltumaton tavoitteeseen nähden (ks. EU-tuomioistuimen tuomio C-310/04, kohta 96–98). Tämän takia valtioneuvosto ei pidä valittua säädösinstrumenttia suhteellisuusperiaatteen vastaisena.

5 Ehdotuksen vaikutukset

5.1 Komission ehdotus asetukseksi ympäristöarviointien nopeuttamisesta

Komissio ei ole tehnyt ehdotuksista vaikutusten arviointia. Komissio on kuitenkin arvioinut vaikutuksia karkealla tasolla Omnibus VIII -ehdotukseen sisältyvässä suppeassa taustaselvityksessään (Staff Working Document). Seuraavassa on esitetty alustavia arviointeja ehdotuksen vaikutuksista Suomessa siltä osin kuin vaikutuksia on tässä vaiheessa mahdollista arvioida.

Lainsäädännölliset vaikutukset

Ehdotus olisi asetuksena suoraan sovellettavaa oikeutta EU:n jäsenvaltioissa. Kuitenkin asetuksesta todennäköisesti seuraisi tarve muuttaa kansallista lainsäädäntöä asetusehdotuksen mukaiseksi ja niin ettei kansallinen sääntely olisi asetuksen kanssa ristiriitaista. Ehdotuksella olisi mahdollisesti vaikutuksia esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin (252/2017, jäljempänä YVA-laki), viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun lakiin (200/2005, jäljempänä SOVA-laki), luonnonsuojelulakiin (9/2023), alueidenkäyttölakiin (132/1999) ja maankäyttö- ja rakennusasetukseen (895/1999), eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja

valvontavirastossa annettuun lakiin (823/2025, jäljempänä ympäristöasioiden käsittelylaki) sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin (1299/2004).

Asetusehdotuksella asetettaisiin velvoitteita liittyen sellaisiin menettelyihin, joista säädetään ennestään direktiiveillä, ja joilla siten on omat kansalliset täytäntöönpanonsa. Ympäristöarviointeja koskee nykyään useita eri EU:n asetuksiin perustuvia poikkeavia menettelyitä. Kyseisten EU:n asetusten tarkoituksena on sujuvoittaa eri sektoreiden lupamenettelyjä, ja niiden säännökset myös poikkeavat ympäristöarviointeja koskevien direktiivien sääntelystä. Eri sektoreita koskevia asetuksia on edelleen valmistelussa. Näin ollen asetusehdotuksen todellinen soveltamisala on muuttuvassa säädöskokonaisuudessa epäselvä. Menettelyjä soveltavat viranomaisten ohella toiminnanharjoittajat ja arviointeihin osallistuvat tahot, kuten yleisö. Kansallisesta lainsäädännöstä merkittävästi poikkeava sääntely olisi todennäköisesti vaikeasti ymmärrettävä.

Ehdotuksessa velvoitettaisiin jäsenvaltiot nimeämään ympäristöllisiä keskitettyjä asiointipisteitä ympäristöarvioinneille sopiville hallinnollisille tasoille. Kukin asiointipiste vastaisi asetusten mukaisten ympäristöarviointien kaikkien näkökohtien edistämistä ja koordinoimista. Yhden luukun periaatetta ja siihen lukeutuvaa ennakkollisen ohjauksen ja yhteistyön toimintatapaa toteutetaan ympäristöasioiden käsittelyssä kansallisesti jo Lupa- ja valvontavirastossa. Lupa- ja valvontavirasto toimii jo nykyisellään eräiden asioiden yhteyspisteviranomaisena (ympäristöasioiden käsittelylaki 14 ja 15 §) ja kansallisesti on siten olemassa viranomaiselle osoitettuja yhteyspistetehtäviä. Ympäristöasioiden käsittelylailla toteutetun yhden luukun palvelun mukaisen koordinoivan viranomaisen tehtävät ja aiemmin annettuihin EU-säännöksiin perustuvat yhteyspisteviranomaistehtävät ovat hyvin yhtenäiset (ks. HE 41/2025 vp, 4.1.6.1). Uudet velvoitteet vaatisivat kuitenkin lainsäädännöllisiä muutoksia.

Asetusehdotuksella voisi olla vaikutusta kaavoituksesta vastaavien maakuntien liittojen ja kuntien sekä valtion välisiin toimivaltakysymyksiin. Kaavoitukseen liittyvä vaikutusten arviointi tapahtuu SOVA-direktiivin mukaisesti. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kaavoituksen osalta toimivalta päättää kaavoituksesta ja kaavojen sisällöstä on maakuntien liitoilla maakuntakaavoituksen osalta ja kunnilla yleis- ja asemakaavoituksen osalta.

Ympäristöarviointien yhteensovittaminen edellyttäisi lainsäädäntömuutoksia ainakin luonnonsuojelulain (9/2023) 5 lukuun, jossa säädetään muun muassa Natura-arvioinneista ja niiden tekemisestä ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä. Asetusehdotuksen mukaisesti arviointimenettely tulisi tehdä aina yhdessä. Tällä hetkellä kansallinen sääntely mahdollistaa tietyissä tilanteissa arviointien tekemisen erillään. Lisäksi sääntelyä olisi muokattava ainakin niin, että asetusehdotuksen edellyttämät ”seulonta (screening)” ja ”rajaus (scoping)” koskisivat myös Natura-arviointia. Tämä lisäisi myös hallinnollista työtä viranomaisissa. Lisäksi mahdollista on, että luonnonsuojelulakiin olisi tehtävä muitakin muutoksia.

Ympäristöarviointien yhteensovittaminen edellyttäisi mahdollisesti lainsäädäntömuutoksia myös kaavoitusta ja SOVA-lain mukaisia tilanteita koskevissa tilanteissa, joissa Natura-arviointi ja SOVA-direktiivin mukaiset kaavoitusmenettelyyn kuuluvat arvioinnit tulevat yhdistetyiksi. Alueidenkäyttölaki ja maankäyttö- ja rakennusasetus sisältävät säännökset hankkeen toteuttamiseksi laadittavan kaavan ja YVA-menettelyn yhteensovittamisesta. Ehdotuksesta voisi aiheutua muutostarpeita myös näihin.

Myös vesipuitedirektiivin mukaisen arvioinnin, Natura-arvioinnin ja YVA-direktiivin mukaisen arvioinnin yhteensovittaminen mahdollisesti edellyttäisi kansallisia säädösmuutoksia.

Kansallinen lainsäädäntö ei alustavan arvion mukaan täysimääräisesti mahdollista asetuksen mukaisia ympäristöarviointien yhteensovittamisia.

Asetusehdotuksessa asetettavat määräajat olisivat osin ristiriitaisia kansallisen lainsäädännön kanssa. Asetusehdotuksessa veloitettaisiin kansallinen toimivaltainen viranomaisen antamaan lausunto hankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta 30 päivän kuluessa hankkeesta vastaavan pyynnöstä. Kansallisesti YVA-lain mukaan arviointiohjelmasta tulee ennen yhteysviranomaisen lausuntoa järjestää kuuleminen, jonka kesto on 30 päivää tai erityisistä syistä 60 päivää. Määräaikamuutos edellyttäisi muutoksia YVA-lainsäädäntöön. Asetusehdotuksen täydellisyys määrittely 30 päivän sisällä kuulemisen päättymisestä nopeuttaisi toiminnanharjoittajan tiedonsaantia, jos ympäristövaikutusten arviointi olisi YVA-menettelyssä riittämätön. Sen sijaan täydellisuuden määrittelystä ehdotettu erillinen ns. tietoinen päätös (*informed decision*), sen tarkoitus, kattavuus ja sujuvoittava vaikutus jää epäselväksi. Ehdotuksen voi tulkita niin, että päätöstä varten tulisi olla saatavilla myös lupahakemuksen ympäristövaikutuksia ja sen kuulemistä koskevat tiedot. Tällä olisi merkittävä vaikutus Suomen suunnittelu- ja lupajärjestelmään ja lainsäädäntöön.

SOVA-direktiivin mukaista menettelyä koskevat määräajat edellyttäisivät mahdollisesti muutoksia direktiiviä täytäntöönpanevaan lainsäädäntöön. Alustavan tulkinnan mukaan asetusehdotuksen 7(2) artiklassa asetettaisiin määräaika muun muassa ympäristöselostuksen laatimiselle, jota ei kansallisesti voida erottaa itse suunnitelman tai ohjelman laatimisesta. Tällöin määräaika mahdollisesti rajaisi myös suunnitteluun käytettävissä olevaa aikaa. Vastaavasti on mahdollista, että luonnonsuojelulain mukaisia Natura-arviointia koskevia säännöksiä olisi muutettava.

Asetusehdotuksen 8 artikla edellyttäisi mahdollisesti kansallisia lainsäädäntömuutoksia. Asetusehdotuksesta ei käy täysin selvästi ilmi, minkä menettelyn kautta lieventävät toimenpiteet tulisivat 8 artiklan mukaisesti viranomaisen arvioitaviksi. Näin ollen on mahdollista, että kansallista lainsäädäntöä olisi muutettava siten, että artiklan edellyttämä menettely tulisi toteutetuksi. Myös muut kansalliset lainsäädäntömuutokset saattavat olla tarpeellisia.

Digitalisaatiota koskevat säännökset oletettavasti vaatisivat lainsäädännöllisiä muutoksia, esimerkiksi kyseessä oleviin kansallisiin direktiivejä täytäntöönpaneviin lakeihin olisi oletettavasti lisättävä velvoitteita tiedon viemisestä asetusehdotuksen mukaiseen verkkoportaaliin.

Ehdotuksen mahdollisesti edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia ei olisi mahdollista saattaa voimaan ennen asetuksen voimaantuloa.

Ympäristövaikutukset

Asetusehdotuksen perustellun päätelmän määritelmä poikkeaa YVA-direktiivin 1 artiklan 2 kohdan g) iv -alakohdassa esitetystä kuvauksesta. Vuonna 2014 direktiiviin liitettiin perusteltu päätelmä, joka kattaa muun muassa toimivaltaisen viranomaisen johtopäätökset hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista. Päätelmän tarkoituksena on ollut toimia arvioinnin laadun ja luotettavuuden varmistajana. Asetusehdotuksen tarkoitus ei olisi heikentää ympäristönsuojelun tasoa, mutta perustellun päätelmän sisällön rajaaminen vain hankkeen ympäristövaikutusten tarkastelun päättämiseen ei vastaisi ehdotuksen tavoitetta. Ehdotus heikentäisi YVA-menettelyn vaikuttavuutta.

Ehdotuksen 8 artiklan muutos lintu- ja luontodirektiivin soveltamiseen olisi merkittävä. Artiklan soveltamisalaan kuuluvien hankkeiden ja suunnitelmien toteuttamisesta syntyvälle satunnaiselle lintu- ja eläinlajien tappamiselle ja häirinnälle ei mahdollisesti tarvittaisi poikkeuslupaa luonnonsuojelulain perusteella. Näissä tilanteissa satunnaista lintu- ja eläinlajien satunnaista tappamista ei pidettäisi tahallisenä. Muutos kansalliseen oikeustilaan ja lintu- ja lajisuojelun sääntelyn soveltamiseen olisi huomattava. Ehdotuksen soveltamisalan laajuus ei tule ehdotuksen perusteella täysin selväksi. Samoin epäselvyyttä jää siitä, mitä toimenpiteitä käytännössä milläkin toimialalla olisivat lieventävät toimenpiteet lintujen ja muiden lajien häirinnän ja tappamisen estämiseksi. Sääntelyn tavoite alustavasti arvioiden vaikuttaa saman suuntaiselta kuin tiettyjen uusiutuvan energian hankkeiden osalta on jo voimassa luonnonsuojelulain 70 §:n 5 momentin nojalla.

Ehdotuksen toteutumisen vaikutusten arviointia hankaloittaa se, että komissio ei ole tehnyt vaikutusarviota. Jää siten epävarmaksi, olisiko ehdotuksen toteutumisella negatiivisia vaikutuksia lintukantoihin sekä muiden lajien kantoihin, vaikka sääntelyn perusteella merkittävät haitalliset vaikutukset yksittäisten lajien populaatioihin olisi tarkoitus välttää. Epäselväksi jää, miten useiden samanaikaisten hankkeiden mahdolliset kumulatiiviset merkittävät vaikutukset lajipopulaatioihin voitaisiin varmuudella välttää.

Ehdotuksen 14 artikla vaikuttaisi luonto- ja lintudirektiivin lajisuojelun poikkeuslupamenettelyitä koskevaan tulkintaan merkittävästi. Hankkeiden katsottaisiin palvelevan kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden etuja, jolloin niillä olisi peruste poikkeuksen myöntämiselle, jos muut direktiivien edellytykset täyttyvät.

Ehdotus vaikuttaisi luontodirektiivin Natura-poikkeusmenettelyitä koskevaan tulkintaan merkittävästi. Ehdotus lisäisi erittäin tärkeän yleisen edun -statuksen omaavien hankkeiden määrää ja tältä osin keventäisi Natura-poikkeuslupamenettelyä. Ehdotuksen perusteella ei ole täysin selvää, poistaisiko erittäin tärkeän yleisen edun mukaisuus myös pakottavuusarvioinnin, vai tulisiko sitä koskeva arviointi edelleen tehdä.

Taloudelliset vaikutukset

Komissio on esittänyt selvityksen ehdotuksen vaikutuksista EU:n talousarvioon. Komission alustavan arvion perusteella nämä vaikutukset perustuvat artiklaan, jonka mukaisesti ja asianomaisten jäsenvaltioiden pyynnöstä komissio toimii fasilitaattorina, joka tukee asianomaisten kansallisten toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä ja helpottaa yhteisymmärrystä yhteisestä menettelystä sellaisten ympäristöarviointien yhteydessä, joilla on valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia. Komission konservatiivinen oletus on, että vaikutus vastaisi ensimmäisessä vaiheessa kahta kokoaikaista virkamiestä. Komission uuteen rooliin kuuluisi myös komission mahdollisesti isännöimien kokousten järjestäminen.

Komissio arvioi, että jäsenvaltioille aiheutuvat hallinnolliset vaikutukset ja kustannukset ovat kohtuullisia ja väliaikaisia. Komission mukaan jonkin verran kustannuksia aiheutuu lyhyellä aikavälillä keskitettyjen asiointipisteiden toteuttamisesta ja vaatimuksesta perustaa ympäristöä koskeva keskitetty verkkoportaali. Komissio arvioi investointien vähentävän ajan myötä hallintokuluja ja työmäärää sekä menettelyjen yleisen tehostamisen tuovan kustannussäästöjä jäsenvaltioille.

Ympäristöarviointien yhteensovittaminen edellyttäisi todennäköisesti lisäresursseja viranomaisten toimintaan, koska ympäristöarviointien yhteensovittaminen voisi lisätä hallinnollisia menettelyvaiheita muun muassa Natura-arviointien osalta. Ehdotuksen voidaan tältä osin arvioida mahdollisesti lisäävän hallinnollista taakkaa eikä vähentävän sitä.

Lisäksi ehdotuksessa velvoitettaisiin nimeämään tai perustamaan keskitetty asiointipiste tai asiointipisteitä ympäristöarvioinneille, joka olisi uusi viranomaistehtävä ja jolla siten olisi taloudellisia vaikutuksia. Koska uusi viranomaistehtävä olisi pysyvä, olisi siitä aiheutuva taloudellinen vaikutus jatkuva. Näin ollen kansallinen arvio taloudellisesta vaikutuksesta poikkeaa komission arviosta. Kansallisesti on jo säädetty joistain yhteyspisteviranomaistehtävistä liittyen aiemmin annettuihin EU-säädöksiin. Ympäristöarviointeihin liittyviä viranomaistehtäviä on pääosin keskitetty Lupa- ja valvontavirastoon. Alustavan arvion mukaan ehdotuksen muotoilu mahdollistaisi erillisen yhteyspisteviranomaisen Ahvenanmaalle.

Asetusehdotuksen liitteessä esitetystä nopeutettua tuomioistuinkäsittelyä koskevasta säännöksestä aiheutuisi lisäkustannuksia tuomioistuimille, kun ehdotus laajentaisi nopeutettujen käsittelyjen soveltamisalaa.

Ehdotuksella velvoitettaisiin tiedon saavutettavuuteen verkkoyhteyksin. Ehdotuksen 10(3) artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että ympäristöarviointeihin ja seurlontaan perustuvat selostukset ja data, asiaan liittyvät päätökset ja ympäristövaikutusten ja menettelyjen seuranta olisi asetettava julkisesti saataville keskitettyyn verkkoportaaliin, joka perustuisi paikkatietojärjestelmään. Määräaika säännöksen täytäntöönpanolle olisi 12 kuukautta asetuksen voimaantulosta. Verkkoportaalin perustaminen vaatisi resursseja. Komission arviosta poiketen myös verkkoportaaliin liittyisi pysyviä kustannuksia johtuen muun muassa sen ylläpidosta.

Lisäksi ehdotuksen 10 artiklassa säädettäisiin myös jäsenvaltioiden veloitteesta mahdollistaa tiedon jakaminen jäsenvaltioiden, toiminnanharjoittajien ja yleisön välillä saumattomasti. Myös tällä veloitteella olisi taloudellisia vaikutuksia.

Komissio ehdottaa, että toiminnanharjoittaja saisi käyttää ympäristöarviointiraportin laadinnassa aineistoa tai tietoja, jotka olisivat enintään viisi vuotta vanhoja. Monet ympäristövaikutusten arviointiin liittyvät perustiedot eivät kuitenkaan vanhene viidessä vuodessa, esimerkiksi geologiaan, maisemaan ja kulttuuriperintöön liittyvät tiedot. Ehdotuksella olisi merkittävät taloudelliset vaikutukset toiminnanharjoittajien nykytilan kuvausta koskevan tiedon hankintaan ja se kasvattaisi YVA-menettelyn kustannuksia huomattavasti.

Asetusehdotuksessa velvoitettaisiin jäsenvaltioita pyrkimään luopumaan tiettyihin toiminnanharjoittajiin kohdistuvista hallinnollista kustannuksista. Esityksestä jää epäselväksi, mitä vaikutuksia säännöksellä käytännössä olisi. Alustavan arvion mukaan ehdotettu säännös ei nykymuotoilullaan velvoittaisi jäsenvaltioita tosiasiaissa luopumaan maksuista. Jos ehdotettu säännös vaikuttaisi kuntien mahdollisuuteen periä hankkeita varten laadittujen kaavojen laatimiskustannuksia hankkeesta vastaavalta taholta voimassa olevan alueidenkäyttölain mukaisesti, olisi ehdotuksella vaikutusta kuntien talouteen ja myös kuntien mahdollisuuksiin laatia yksityisten tahojen intresseissä olevia hankekaavoja.

Komissio ehdottaa itselleen uutta tehtävää, jossa se toimisi pyydettyä fasilitaattorina valtion rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia koskevissa suunnitelmissa, ohjelmissa tai hankkeissa, jotka koskevat kahta tai useampaa jäsenvaltiota. Komissio on arvioinut työn edellyttävän kaksi henkilötyövuotta. Fasilitointi edellyttää syvää asiantuntemusta kyseessä olevien valtioiden menettelyistä, hallinnosta ja lainsäädännöstä. Taloudelliset vaikutukset eivät koko EU:n tasolla olisi suuret, mutta komission osallistumisen todellinen merkitys menettelyissä jää epäselväksi ja uuden tehtäväkokonaisuuden perustelut ovat ohuet. Lisäksi on epäselvää, vaikuttaisiko ehdotus jäsenmaiden ja komission väliseen toimivaltajakoon jaetun toimivallan Espoon sopimuksessa ja SOVA-pöytäkirjassa.

Hallinnolliset vaikutukset

Ehdotus loisi uusia viranomaistehtäviä ympäristöarviointien edistämisestä ja koordinoinnista, jotka on ehdotuksessa osoitettu nimettävälle keskitetylle asiointipisteelle. Ehdotuksen myötä toimivaltaisen viranomaisten sovellettavaksi tulee myös ympäristöarviointien yhteensovittamista koskevia uusia säännöksiä. Viranomaisten toimintaa sujuvoittavia säännöksiä on jo kansallisesti toteutettu 1.1.2026 voimaan tullessa ympäristöasioiden käsittelylaissa, esimerkiksi ennakollista ohjausta ja yhteistyötä koskevassa 3 §:ssä. Lupa- ja valvontavirasto on toimivaltainen viranomainen esimerkiksi valtaosassa YVA-lain soveltamisalaan kuuluvista hankkeista.

Ehdotus voisi vaikuttaa kaavoja laativien maakuntien liittojen ja kuntien sekä valtion välisiin toimivaltakysymyksiin, jos yhteyspisteviranomaisena toimisi valtion viranomainen, jolle siirtyisi toimivaltaa kaavoituksen osalta. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan päätösvalta kaavoituksen ja kaavojen sisällön osalta on maakunnilla ja kunnilla. Ehdotuksen YVA-menettelyn arviointiohjelmalausuntoa koskeva määräaika (7(1)(b) artikla) ei mahdollista YVA-lain mukaista arviointiohjelmasta kuulemista. Tällöin myöskään YVA-lain 17 §:ssä tarkoitetut viranomaiset eivät voisi lausua arviointiohjelmasta, eikä arviointiohjelmalausuntoa laativalla yhteysviranomaisella olisi käytössään annettuja lausuntoja.

Asetusehdotuksen 8 artiklan soveltaminen voi mahdollisesti vähentää viranomaistyötä lintu- ja luontodirektiivin poikkeuslupamenettelyiden käsittelyn osalta siltä osin kuin on kyse artiklan mukaisista tilanteista. Toisaalta artiklan velvoite toimivaltaiselle viranomaiselle arvioida lieventävien toimenpiteiden asianmukaisuutta ja suhteellisuutta voi lisätä viranomaistyön määrää. Artiklan perusteella ei ole täysin selvää, minkä menettelyn kautta arviointivelvollisuus aktivoituisi, jos artiklan tavoitteena on luopua poikkeuslupamenettelyistä tietyissä tilanteissa. Myös tiedon digitaaliseen jakamiseen liittyvistä velvoitteista voisi seurata lisää viranomaistyötä, joka liittyisi esimerkiksi saumattoman tiedonsiirron velvoitteeseen. Lisäksi esityksestä seuraisi esimerkiksi toimivaltaisiin viranomaisiin ja tuomioistuimiin kohdistuvia lisäkustannuksia, joita on tarkemmin käsitelty U-kirjelmän taloudelliset vaikutukset -osiossa.

5.2 Komission tiedonanto

Komission tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova. Tiedonannossa todettujen yksinkertaistamistoimien vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin vasta kun komissio on antanut niitä koskevia ehdotuksia.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Komission mukaan ehdotus kunnioittaa perusoikeuksia ja EU:n perusoikeuskirjan periaatteita. Komissio katsoo ehdotuksen olevan EU:n perusoikeuskirjan 37 artiklan kestävän kehityksen periaatteen mukainen ja konkretisoivan 2 artiklan velvollisuutta suojella oikeutta elämään. Ehdotus edistää komission mukaan 47 artiklan oikeutta tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa.

Asetusehdotus on merkityksellinen ainakin perustuslain 3 § (valtiollisten tehtävien jako ja parlamentarismi), 6 § (yhdenvertaisuus), 8 § (rikosoikeudellinen laillisuusperiaate), 12 § (julkisuus), 20 § (vastuu ympäristöstä), 21 § (oikeusturva) ja 121 § (kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto) kannalta.

Valtiollisten tehtävien jako ja parlamentarismi

Asetusehdotuksessa säädettäisiin ”työkalupakista strategisille sektoreille tai kategorioille” (14 artikla), jonka myötä ehdotuksen liitteessä lueteltuja säännöksiä sovellettaisiin tietyin ehdoin sektoreihin tai kategorioihin, jotka olemassa oleva EU:n lainsäädäntö määrittelee strategisiksi. Lisäksi säännöksiä voitaisiin soveltaa myös tulevaisuudessa annettavan lainsäädännön mukaisesti strategisiin sektoreihin ja hankekategorioihin. Näihin säännöksiin kuuluisivat erittäin tärkeän yleisen edun mukaisuus, hiljainen hyväksyntä sekä etusija oikeudenkäynnissä.

Perustuslain 3 § sisältää säännökset valtiollisten tehtävien jaosta ja parlamentarismista. Kaikki tuomioistuimet ovat tuomiovaltaa käyttäessään riippumattomia perustuslain 3 §:n 3 momentin nojalla. Perustuslakivaliokunta on todennut, että tuomioistuinten riippumattomuudella tarkoitetaan sitä, että tuomioistuinten tulee olla lainkäyttötoiminnassaan riippumattomia muiden tahojen vaikutuksesta. Tämä koskee niin lainsäätäjää, hallitusvallan käyttäjää ja viranomaisia kuin esimerkiksi oikeusriidan osapuoliakin (ks. HE 1/1998 vp, s. 76, PeVL 14/2016 vp, s. 4—5). Tuomioistuinten riippumattomuus tarkoittaa siis toisaalta sekä riippumattomuutta oikeuslaitoksen ulkopuolisista tahoista (ulkoinen riippumattomuus) että tuomioistuinten ja yksittäisten tuomarien riippumattomuutta tuomioistuinlaitoksen sisällä (sisäinen riippumattomuus). Etusijamenettelyn ja tuomioistuinten riippumattomuuden suhdetta on arvioitu esimerkiksi hallituksen esityksessä HE 41/2025 vp. Asetusehdotuksen työkalupakin soveltamisala ei ole tarkkaan rajattu. Säännöksen osalta on kiinnitettävä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuden takaamiseen.

Yhdenvertaisuus

Asetusehdotuksen työkalupakin (14 artikla) ehdotettu sääntely asettaisi strategisiksi katsottujen sektoreiden ja hankkeiden toiminnanharjoittajat edullisempaan asemaan muihin toiminnanharjoittajiin verrattuna. Perustuslakivaliokunta on todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (PeVL 37/2010 vp). Valiokunta on myös todennut, etteivät erottelut saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (PeVL 37/2010 vp). Tarkemmin yhdenvertaisuusperiaatetta suhteessa strategisten hankkeiden erityissääntelyyn on tarkasteltu esimerkiksi U-kirjelmässä U 7/2023 vp. Asetusehdotuksessa mahdollistetaan esitetyn työkalupakin soveltaminen myös myöhemmin annettavaan lainsäädäntöön, eikä ehdotuksen soveltamisala näin ollen ole etukäteen tarkkaan rajattu.

Aiemmin eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaista etusijaa aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023—2028 koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE 128/2022 vp) yhteydessä ympäristövaliokunta on antanut lausuman, jonka mukaan eduskunta, edellyttäen, että ympäristöministeriö seuraa, että esitys ei hidasta muiden asioiden käsittelyä, sekä muutoinkin arvioi lainsäädännön toimivuutta siitä saatavien kokemusten pohjalta. Asetusehdotuksen ns. työkalupakin ennalta määrittelemätön soveltamisala olisi tästäkin näkökulmasta ongelmallinen. Suuri määrä etusijan saavia hankkeita voisi vaikuttaa hidastavasti sen soveltamisalan ulkopuolelle jääviin hankkeisiin. Koska ei ole tarkkaan tiedossa, mitä hankkeita tai sektoreita säännökset tulisivat koskemaan, ovat liitteessä määritellyt yleisen edun -statusta, hiljaista hyväksyntää ja etusijaa koskevat säännökset jokseenkin sattumanvaraisia ja siten yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallisia. Asiaan on kiinnitettävä huomiota jatkovalmistelussa.

Lisäksi ehdotus monimutkaistaisi ympäristöarviointien sääntelykenttää huomattavasti. Tämä heikentäisi lainsäädännön selkeyttä. Asialla voi olla mahdollisia vaikutuksia toiminnanharjoittajien ja ympäristöarviointeihin osallistuvien yhdenvertaisuuteen.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Asetusehdotuksen 8 artikla saattaisi olla ongelmallinen rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta. Artiklan perusteella tietyillä ehdoilla toteutettua satunnaista toimintaa ei katsottaisi luonto- ja lintudirektiivin näkökulmasta tahalliseksi häirinnäksi tai tappamiseksi. Etukäteen hankkeen toteuttajan voisi mahdollisesti olla vaikea tietää, katsotaanko toimintaa ehdotetun 8 artiklan mukaisesti sallituksi vai ei. Rikoslain (39/1889) 48 luvun 5 §:ssä säädetään luonnonsuojelurikoksesta ja luonnonsuojelulain 131 §:ssä luonnonsuojelurikkomuksesta.

Oikeusturva ja vastuu ympäristöstä

Asetusehdotuksessa säädettäisiin jäsenvaltioiden mahdollisuudesta tietyissä tilanteissa estää uusien argumenttien esittäminen muutoksenhaussa. Tällainen preklusio vaikuttaa mahdollisesti ongelmalliselta perustuslain 21 §:n mukaisen oikeusturvan näkökulmasta. Kansallisesti hallintoprosessi ei edellytä, että asianosaiset ovat ilmaisseet kantansa hallintomenettelyn aikana. Esimerkiksi YVA-menettelyn sekä lupapäätöksen muutoksenhaun välillä voi kulua pitkäkin aika, jonka seurauksena kaikki asianosaiset eivät välttämättä ole osallistuneet YVA-menettelyn aikaisiin kuulemisiin, eikä argumentteja siten ole esitetty. Ehdotuksen mukainen säännöksen muotoilu mahdollistaisi jäsenvaltion harkintavallan säännöksen toimeenpanossa.

Asetusehdotuksen liitteen II-kohdassa esitetty ”hiljainen hyväksyntä” vaikuttaisi olevan ongelmallinen perustuslain 21 §:n osalta muun muassa muutoksenhakukeinojen käyttämisen näkökulmasta (U 38/2025 vp; U 7/2023 vp; U 2/2023 vp). Tarkemmin hiljaisen hyväksynnän suhdetta perustuslain 21 §:ään on käsitelty esimerkiksi U-kirjelmässä 2/2023 vp. Kyseisen U-kirjelmän antamisen jälkeen hiljaisesta hyväksymisestä on säädetty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2024/1309 toimenpiteistä gigabittitason sähköisten viestintäverkkojen käyttöönoton kustannusten vähentämiseksi, asetuksen (EU) 2015/2120 muuttamisesta ja direktiivin 2014/61/EU kumoamisesta sekä kansallisesti hyvin rajatuissa tapauksissa uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelystä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain (1145/2020) 17 b §:ssä. Hiljainen hyväksyntä voisi myös olla alustavan arvion mukaan ongelmallinen tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen (nk. Århusin sopimuksen, SopS 122/2004) kannalta.

Asetusehdotuksen 7(1) artiklassa asetettu määräaika kansallisen toimivaltaisen viranomaisen lausunnon antamiselle hankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta (opinion on scoping) ei mahdollista arviointiohjelmasta kuulemista YVA-laissa säädetyllä tavalla. Arviointiohjelmassa määritetään ympäristövaikutusten arviointimenettelyn laajuus ja tarkkuus, joihin vaikuttaminen on osa yleisön osallistumisoikeutta ja perustuslain 20 §:n mukaista oikeutta vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Ehdotuksen 8 ja 14 artiklat vähentäisivät merkittävästi niiden konkreettisten lintu- ja luontodirektiivin lajisuojelua koskevien säännösten tehokkuutta, joiden seurauksena toteutuu ympäristöperusoikeudenkin sisältämä kaikkien vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta.

Ehdotuksen 8 artiklan mukaisten tilanteiden lintujen ja muiden lajien häiritsemisen ja tappamisen tahallisuuden poistamisen ei voitane katsoa tukevan ympäristöperusoikeussäännöksen tavoitteita, vaikka lieventäviä toimenpiteitä onkin toteutettava.

Julkisuus

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Asetusehdotus sisältää useita eri velvoitteita ympäristöarviointeihin liittyvän tiedon ja asiakirjojen jakamiseen (4(5) artikla, 10 artikla). Tältä osin asetusehdotuksen voidaan arvioida edistävän perustuslain mukaista julkisuutta.

Siltä osin kuin asetuksessa säädettäisiin tiettyjen tietojen julkaisuvelvoitteista, tulisi varmistaa, etteivät julkaisuvelvoitteet vaaranna luottamuksellisen tiedon paljastumista (U 7/2023 vp).

Alueellinen itsehallinto

Asetusehdotuksen 3 artiklassa säädetään ympäristöarviointeja varten perustettavista tai nimettävistä ympäristöalan keskitetyistä asiointipisteistä. Keskitetty asiointipiste voi olla ongelmallinen perustuslain kannalta siinä tapauksessa, jos asiointipiste on ainoastaan valtion viranomaisen hoitama ja se vastaisi myös kaavoitusta koskevista asioista. Perustuslain 121 §:ssä säädetään kunnallisesta ja muusta alueellisesta itsehallinnosta. Pykälän mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua asukkaiden itsehallintoon. Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla.

Alueidenkäytön suunnittelu on keskeinen osa kunnallista ja kunnan asukkaiden itsehallintoa. Kuntien rooli alueidenkäyttöä koskevissa asioissa on vahva, eikä valtion viranomaisilla ole ohjausvaltaa kaavojen sisältöön tai kaavoitusmenettelyyn. Perustuslakivaliokunta on todennut perustuslain 121 §:n 1 momentin keskeisenä sisältönä olevan, ettei tavallisella lailla voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi (PeVL 20/2013 vp, s. 6/II, PeVL 26/2017 vp).

7 Ahvenanmaan toimivalta

Valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallanjaosta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) (jäljempänä itsehallintolaki) 18 ja 27 §:ssä. Itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat luonnon- ja ympäristönsuojelua ja vesioikeutta.

Näin ollen ehdotuksen katsotaan kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan maakunta lähtökohtaisesti vastaa Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin asia kuuluu sen toimivaltaan.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus toteaa lausunnossaan 23.1.2026 ehdotuksen kuuluvan Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Maakunnan hallitus suhtautuu ehdotettuun asetukseen varovaisesti kielteisesti. Maakunnan hallitus suhtautuu myönteisesti ehdotetun asetuksen tavoitteisiin ja varovaisen myönteisesti arviointimenettelyjen sujuvoittamiseen, kun se yleisesti ottaen johtaa menettelyjen tehostumiseen. Maakunnan hallitus katsoo kuitenkin, että tulisi edelleen olla tiettyä joustavuutta asian luonteen mukaan. Hallinnon ja toiminnanharjoittajille aiheutuvien kustannusten vähentäminen ei saisi johtaa siihen, että julkiselle vallalle asetetaan kustannuksia ja uutta hallintoa.

Maakunnan hallitus suhtautuu kriittisesti keskitetyn asiointipisteen käyttöönottoon silloin, kun se aiheuttaisi viranomaisille hallinnollista taakkaa. Mahdollisuus erillisen asiointipisteen käyttöön Ahvenanmaalla on edellytys sille, että se toimisi käytännössä, kun valtakunnan ja Ahvenanmaan ympäristölainsäädäntö ovat erilaisia. Maakunnan hallitus katsoo, että ehdotettuja menettelyjen määräaikoja on tarpeen pidentää, samoin kuin täytäntöönpanoa koskevia määräaikoja. Yhden verkkoportaalin käyttöönotto jäsenvaltiota kohden aiheuttaisi maakunnan

hallituksen mukaan käytännön ongelmia. Maakunnan hallitus katsoo lisäksi, että olisi aikaa vievää tehdä 8 artiklasta seuraavat arvioinnit muun muassa siitä, estävätkö suunnitellut ennalta ehkäisevät toimenpiteet merkittäviä haitallisia vaikutuksia lajiin. Maakunnan hallitus katsoo, että perusteelliset vaikutusarvioinnit on tehtävä ennen asetusehdotuksen valmistelun etenemistä.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Asetusehdotus on esitelty neuvoston Antici Simplification-alatyöryhmässä 15.12.2025. Ehdotuksen käsittely on alkanut työryhmässä 19.1.2026.

Euroopan parlamentin käsittelyaikataulusta ei vielä ole tietoa. Muiden jäsenvaltioiden kannoista ei ole tässä vaiheessa tietoja.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Valtioneuvoston U-kirjelmä on valmisteltu ympäristöministeriössä.

Ympäristö- (EU23), maatalous- ja elintarvike- (EU18), metsä- (EU14) sekä kilpailukykyjaostolle (EU8) lähetettiin 15.12.2025 komission ehdotukset ja pyydettiin kirjallisia kommentteja komission Omnibus VIII -ehdotuksista 9.1.2026 mennessä.

Luonnos valtioneuvoston kirjelmäksi on ollut ympäristöjaoston (EU23), maatalous- ja elintarvikejaoston (EU18) metsäjaoston (EU14) sekä kilpailukykyjaoston (EU8) kirjallisessa menettelyssä 21.–23.1.2026.

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 4.-5.2.2026

10 Valtioneuvoston kanta

10.1 Asetusehdotus ympäristövaikutusarviointien nopeuttamisesta

Yleistä

Suomen tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely (E 58/2023 vp). Suomi tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Suomi toimii määrätietoisesti kilpailukyvyllä haitallisen EU-sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja joustavoittamiseksi sekä kansallisten erityispiirteiden huomioimiseksi. Osana strategisen kilpailukyvyyn vahvistamista toimien tavoitteena tulisi olla nykyistä ennustettavampi ja vakaampi yritysten toimintaympäristö. (E 7/2025 vp)

Valtioneuvosto pitää asetusehdotuksen tavoitteita kannatettavina. Suomessa on kuluva hallituskauden aikana tehty jo asetusehdotuksen tavoitteen mukaisia sujuvoittavia uudistuksia ympäristöhallinnon alalla esimerkiksi yhden luukun palvelun lainsäädäntöhankkeessa (HE 41/2025 vp). Valtioneuvosto kuitenkin suhtautuu varuksella valittuun säädösinstrumenttiin, sillä vaikeatulkintainen sääntelykokonaisuus ei palvele asetuksen tarkoitusta. Komissio on viime vuosina antanut useita eri sektoreiden luvitusta koskevia ehdotuksia, joissa määritellään omat määräaikansa menettelyille, mikä monimutkaistaa sääntelykokonaisuutta. Ympäristöarviointeja ja lupamenettelyjä koskevissa muutoksissa tulisi pyrkiä yhtenäiseen ja johdonmukaiseen sääntelykokonaisuuteen. On tärkeää, että eri ympäristöarviointivelvoitteet kyetään jatkossakin kansallisesti toteuttamaan toiminnanharjoittajien, viranomaisen ja

arviointeihin osallistuvien muiden tahojen näkökulmasta sujuvalla, ymmärrettävällä ja toimivalla tavalla. Sääntelyssä tulisi varmistaa ympäristön- ja luonnonsuojelun korkea taso ja johdonmukaisuus unionin muihin ympäristötoimiin ja ympäristötavoitteisiin sekä yleisön osallistumiseen nähden (U 6/2023 vp; U 7/2023 vp). Valtioneuvosto toteaa, että siltä osin kuin on kyse direktiivien soveltamisen ja tulkinnan muuttamisesta, voisi olla selkeämpää ja oikeusvarmuuden kannalta luotettavampaa, että muutokset tehtäisiin erillisen asetuksen sijaan suoraan direktiiveihin.

Valtioneuvosto katsoo suhteellisuusperiaatteen osalta, että ehdotuksen 7 artiklan (määräajat), 8 artiklan (suojellut lajit), 11 artiklan (hallinnolliset maksut), sekä 14 artiklan ja liitteen (strategisia sektoreita ja kategorioita koskeva työkalupakki) tarkoituksenmukaisuutta ehdotuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta on tarpeen tarkastella vielä jatkokäsittelyn kuluessa. Tämä koskee myös ehdotusta mahdollisesti kaavoitukseen vaikuttavilta osin. Ehdotuksen vaikutuksia kaavoitukseen on tarpeen tarkastella tarkemmin jatkokäsittelyn aikana.

Valtioneuvosto pitää valitettavana, että ehdotuksesta puuttuu vaikutusten arviointi. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota, että ehdotuksen tavoitteisiin tulisi pyrkiä ensisijaisesti lisäämättä hallinnollista taakkaa ja kustannuksia jäsenmaissa.

Keskitetty asiointipiste

Valtioneuvosto kannattaa asioinnin keskittämistä valtion tasolla. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetusehdotus mahdollistaa myös tarpeen mukaan muut täydentävät ratkaisut tilanteissa, joissa ympäristöarviointi koskee samanaikaisesti hanketta koskevaa kaavaa ja valtion viranomaisen hoitamaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetukseen sisältyvät yhteensovitetut tai yhteiset menettelyt eivät saisi johtaa maakuntien liittojen ja kuntien kaavoitusvallan siirtymiseen muulle viranomaiselle. Lisäksi valtioneuvosto pitää tärkeänä, että asetus mahdollistaisi erillisen keskitetyn asiointipisteen Ahvenanmaan maakunnalle.

Menettelyjen yhteensovittaminen ja määräajat

Lähtökohtaisesti valtioneuvosto katsoo, että yhteensovitettuja tai yhteisiä menettelyjä koskevissa säännöksissä (erityisesti 4 artikla) tulisi pyrkiä mahdollisimman joustavaan ratkaisuun niin, että eri ympäristöarviointien yhteensovittamisen tai yhteisten menettelyjen tarve voidaan tapauskohtaisesti arvioida. Jäsenvaltion olisi tarkoituksenmukaista voida jatkossakin jossain määrin ajoittaa eri ympäristöarvioinnit hankkeen tai suunnitelman eri vaiheisiin sen mukaan, mikä kokonaisuuden kannalta on sujuvinta. Tämä voisi olla myös toiminnanharjoittajien etu.

Valtioneuvosto katsoo, että ensisijaisesti asetuksessa esitettyjen määräaikojen ei tulisi olla lyhyempiä kuin mitä kansallisesti vastaavista määräajoista säädetään. Kansallinen YVA-menettely sisältää arviointiohjelman kuulemisen, joka lähtökohtaisesti tulisi mahdollistaa myös jatkossa.

Lähtökohtaisesti valtioneuvosto kannattaa YVA-menettelyyn ehdotettua arviointiselostuksen täydellisyyden määrittelyä ja sille asetettua määräaikaa. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksella ehdotukseen, jossa täydellisyyden määrittelystä tehtäisiin erillinen ns. tietoinen päätös (*informed decision*), joka sisältää arviointiselostuksen lisäksi muissa unionin säädöksissä edellytetyt erityisarvioinnit. Lisäksi päätöksen voi tulkita sisältävän myös lupahakemuksen ympäristövaikutuksia koskevat tiedot ja lupahakemuksen kuulemisen. Tietoisien päätöksen

kattavuus on epäselvä, kuten sen tarkoitus menettelyä sujuvoittavana elementtinä. Valtioneuvosto katsoo, että olisi tavoiteltava sitä, että lupahakemuksen ympäristötietojen täydellisyys voidaan jatkossakin arvioida erillään arviointiselostuksen täydellisyydestä.

Valtioneuvosto näkee, että SOVA-direktiiviä koskevien määräaikojen osalta komission ehdotus on osin epäselvä ja ehdotusta tulisi pyrkiä tältä osin selventämään neuvotteluissa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, ettei suunnittelua sisällytettäisi määräaikojen puitteisiin. Asetuksessa tulisi myös ottaa huomioon, että kansallisesti toimivaltainen viranomainen vastaa itse SOVA-direktiivin mukaisen ympäristöarvioinnin laatimisesta osana muuta suunnitelman tai ohjelman valmistelua.

Valtioneuvosto katsoo, että olisi perusteltua, ettei vesiputedirektiivin hankepoikkeus (4(7) artikla) eikä luontodirektiivin 6(4) artiklan mukainen Natura-poikkeusmenettely lukeutuisi määräaikojen soveltamisalaan.

Valtioneuvosto katsoo, ettei ympäristöarviointiraportin laadinnassa käytettävien tietojen käytölle tulisi lähtökohtaisesti asettaa määräaikaa tai määräajan tulisi koskea rajattua osaa tiedoista.

Valtioneuvosto kannattaa pidennyksiä asetuksen voimaantulo- ja täytäntöönpanoajaksi.

Tiedon sähköinen saatavuus

Valtioneuvosto katsoo, että 10 artiklalle ehdotetut toimeenpanoajat vaikuttavat lyhyiltä ja niitä tulisi pyrkiä pidentämään. Valtioneuvosto kannattaa kansallista joustovaraa digitalisaatioon liittyviin säännöksiin. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tietojen saatavuutta olisi esimerkiksi turvallisuusnäkökohdista johtuen mahdollista rajoittaa. Asianosaisten oikeutta ympäristöä koskevaan tiedonsaantiin ei kuitenkaan tulisi rajoittaa tarpeettomasti. Valtioneuvosto katsoo, että Ahvenanmaan maakunnalle tulisi lähtökohtaisesti mahdollistaa valtakunnan verkkoportaalista erillinen verkkoportaali.

Suojellut lajit

Valtioneuvosto tukee komission tavoitetta nopeuttaa ja yhdenmukaistaa arviointimenettelyjä.

Valtioneuvosto näkee tarpeellisena selkeyttää luonto- ja lintudirektiivin vaatimusten huomioimista 8 artiklan soveltamisalaan lukeutuvissa tilanteissa. Valtioneuvosto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että artiklan tavoitteen mukaiset muutokset olisi parempi tehdä lintu- ja luontodirektiiveihin osana toimia, joihin direktiivien stressitestin pohjalta mahdollisesti ryhdytään.

Valtioneuvosto katsoo, että 8 artiklan soveltamisalan tulisi olla selkeä. Artiklan muotoilussa tulisi pyrkiä siihen, ettei lieventävien toimenpiteiden vaikuttavuudesta synny epäilyä.

Hallinnolliset kustannukset

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että toiminnanharjoittajilta voidaan periä maksuja hankkeiden käsittelystä tai kaavan laatimisesta syntyvistä kustannuksista. On myös huomattava, että ehdotuksella on alustavan arvion mukaan merkittävät taloudelliset vaikutukset erityisesti valtiolle. Valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltiolla tulisi olla jatkossakin mahdollisuus itse määrittää hallinnollisten kustannusten tarve ja suuruus. Säännöksen käytännön vaikutus on vielä epäselvä.

Strategisten alojen ja sektorien hankkeiden nopeuttaminen

Valtioneuvosto näkee perusteltuna nopeuttaa strategisten alojen ja sektorien hankkeita. Valtioneuvosto pitää esillä, että strategisia aloja ja sektoreita määriteltäessä tulisi kiinnittää huomiota siihen, että priorisoinnin hyödyt saavutetaan ja että huomioidaan ekologiset vaikutukset olemassa olevaan suojeluverkkoon ja lajisuojeluun. Valtioneuvosto kannattaa sitä, että soveltamisalaa voidaan rajata liitteen mukaisissa tilanteissa.

Valtioneuvosto huomauttaa, että hiljainen hyväksyntä vaikuttaa ongelmalliselta perustuslain näkökulmasta. Valtioneuvosto katsoo, että ensisijaisesti hiljainen hyväksyntä olisi pyrittävä poistamaan asetusehdotuksesta tai tavoiteltava muotoa, jossa jäsenvaltiot voivat itse päättää sen käyttöönotosta. Valtioneuvosto pitää hyvänä, että hiljainen hyväksyntä ei koskisi luonto- ja lintudirektiivin mukaisia tilanteita.

Valtioneuvosto katsoo, että hyvin laaja asetusehdotuksen liitteessä tarkoitettu tuomioistuinkäsittelyn nopeuttamisen soveltamisala häiritäisi asetuksen tavoitteen saavuttamista ja voisi olla kustannusvaikutuksiltaan merkittävä. Valtioneuvosto katsoo, että nopeutettu menettely ei saa vaarantaa tuomioistuinten riippumattomuutta.

Valtioneuvosto korostaa asumispolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa, jonka mukaan asuntopolitiikka kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan. Täytäntöönpanosäädöstä koskeva ehdotus ei ole tältä osin tarkkarajainen ja valtioneuvosto katsoo, että ehdotusta on tarpeen arvioida tarkemmin jatkovalmistelun edetessä.

Preklusio, hankkeiden muutokset, perusteltu päätelmä ja komission rooli liittyen valtioiden rajat ylittäviin ympäristövaikutuksiin

Edellä ehdotuksen perustuslainmukaisuuden arvioinnin yhteydessä esitettyjen syiden perusteella valtioneuvosto kannattaa ehdotuksen 6 artiklan muotoilua, jonka mukaan sen soveltaminen on jäsenvaltioille vapaaehtoinen. Säännöksen tulisi olla tarkkarajainen ja yhteensopiva muun EU-lainsäädännön ja kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Lähtökohtaisesti valtioneuvosto katsoo, ettei muutoshankkeiden ympäristöarvioinnin tarpeen määrittelyä tulisi muuttaa nykyisestä ainakaan YVA-menettelyn osalta.

Valtioneuvosto katsoo, ettei YVA-direktiiviin toimivaltaisen viranomaisen perusteltua päätelmää hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista tulisi heikentää.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksella komission ehdotukseen toimia pyydettyäessä fasilitaattorina valtion rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia koskevissa suunnitelmissa, ohjelmissa tai hankkeissa, jotka koskevat kahta tai useampaa jäsenvaltiota. Ehdotuksen vaikutukset unionin ja jäsenmaiden toimivaltajakoon suhteessa Espoon sopimukseen ja SOVA-pöytäkirjaan ovat lisäksi epäselvät.

10.2 Tiedonanto

Valtioneuvosto tukee komission tavoitteita sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisen taakan vähentämiseksi keskeisistä ympäristö- ja luontotavoitteista tinkimättä kilpailukyvyyn vahvistamiseksi. Valtioneuvosto pitää komission pyrkimyksiä voimassa olevan lainsäädännön yksinkertaistamiseksi tervetulleina ja katsoo, että tiedonannossa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin oikeansuuntaisia. Valtioneuvosto katsoo, että ympäristölainsäädännön

yksinkertaistamistyötä tulisi jatkaa edelleen. On myös tärkeää, että energialainsäädäntöä tarkastellaan yksinkertaistamisen näkökulmasta.

Valtioneuvosto pitää hyvänä komission valmiutta tukea jäsenvaltioita ennallistamisasetuksen toimeenpanossa, kansalliset haasteet huomioiden. Komission ehdottamat keinot ovat tervetulleita toimeenpanon helpottamiseksi ja toimeenpanon kustannusten hillitsemiseksi, ja valtioneuvosto pyrkii vaikuttamaan ennallistamisasetuksen toimeenpanoon kustannuksia alentavasti. Jatkotyössä valtioneuvosto näkee kuitenkin, että muutokset asetustekstiin sen yksinkertaistamiseksi olisivat oikeusvarmuuden näkökulmasta toimivampi ratkaisu. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että komissio jatkaa ennallistamisasetuksen yksinkertaistamistoimien tarkastelua jäsenmaille koituvien toimeenpanokustannusten hillitsemiseksi.

Valtioneuvosto pitää hyvänä komission aloitetta luonto- ja lintudirektiiveille tehtävistä stressitesteistä ja korostaa ekologisten näkökulmien ohella ruokaturvan, sosiaalisen hyväksyttävyyden, huoltovarmuuden ja kilpailukyvyn näkökulmia. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että komissio tarkastelee direktiivien liitteiden muuttamistarvetta tieteellisen ja teknisen kehityksen valossa. Valtioneuvosto katsoo, että komission valmius tuottaa tulkintaohjeita toimeenpanon tueksi on tärkeää direktiivien tehokkaan toimeenpanon kannalta.

Viitaten komission tiedonannossaan mainitsemaan tulevaan yksinkertaistamistyöhön valtioneuvosto korostaa, että oikeusvarmuuden kannalta tulkintaohjeiden sijaan merkittävät muutokset olisi tarpeen tehdä lainsäädäntöön. Niitä valmisteltaessa on tärkeää kiinnittää huomiota esitysten kilpailukykyä vahvistavaan vaikutukseen sekä lainsäädännön oikeasuhtaiseen soveltamiseen.